

Sipos Anna Magdolna, Zalay Szabolcs, Mészárosné Szentirányi Zita (szerk.): A kultúra anatómiája, a kultúra anatómusa : Tanulmánykötet a 65 éves Agárdi Péter tiszteletére. – Pécs : PTE Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar, 2011. 310. p.
ISBN 978-963-642-380-3

A könyvek, a könyvtár és a kultúra ölelésében

A 65 éves Agárdi Péter tiszteletére készült kötetről

„Lehetne-e stílusosabb köszöntés egy olyan ember számára, aki egész életét a könyvek jegyében és könyvek környezetében élte – a Könyvtárellátó raktárától a saját művek összeállításáig, megírásáig – mint a tiszteletére és kollégái által nagy szeretettel összeállított kötet átadása?” – ezzel a kérdéssel kezdődik az ez év tavaszán, a Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar gondozásában kiadott, a Kar Könyvtár-tudományi, valamint Kultúratudományi Intézete munkatársainak összefogásával készült „Festschrift” kötet ajánlása. A recenzens pedig sajátos helyzetben van, hiszen nem csupán a meglepetés-ként készült kötet ötletének megfogalmazója volt, hanem *Zalay Szabolcs* és *Mészárosné Szentirányi Zita* mellett maga is tevékenyen részt vett a könyv szerkesztésében, továbbá a kiadvány tanulmányai között szerzőként is megjelenik. Így igen nehéz azt a követelményt teljesíteni, hogy a recenzenstől elvárható distancia érvényesüljön, ezért, vállalva az elfogult minősítést, inkább azt a megoldást követjük, hogy az ismertető megírása során a kötet létrehozójának szemléletét érvényesítjük.

Azok a kollégák, akik meglehetősen régóta dolgoznak a könyvtáros szakmában és könyvtárosi tanulmányaikat az ezerkilencszázhatvanas, -hetvenes években folytatták, vagyis a jelenlegi szakma felső derékhadához tartoznak, abban a szerencsében részesülhetnek, hogy könyvtárosi ismereteiket, szemléletüket olyan generációtól tanulhatták, sajátíthatták el, akik szakmai tudásukat, szemléletüket jószereivel nem a formális iskoláztatásban nyerték, hanem sokszor kényszerből vagy érdeklődésből kerültek át más szakmákból, tudományterületekről a pályára. Ám bármilyen – gyakran politikai – külső kényszer vagy belső motiváció eredményeként léptek kapcsolatba a könyvtárral, a könyvtáros szakmával, abban mindannyian hasonlóak voltak, hogy úgymond „bentragadtak” a könyvtárakban, a könyvtárosi életben. Mindemellert a gyakorta politikai, egzisztenciális kényszerpálya az évek során élethivatás-

sá nemesedett számukra, a könyvtártudomány, a könyvtáros szakma pedig olyan impulzusokat kaphatott ettől a generációtól, amelyek jelentős mértékben hozzájárultak ahhoz, hogy az 1948 és 1989 között eltelt közel fél évszázad alatt – a politikai, hatalmi anomáliák és a diktatórikus berendezkedés ellenére – a magyar könyvtárügy megtorpanásokkal ugyan, de mégis jelentősen fejlődött, esetenként pedig képes volt a szovjet mintát kanonizáló szocialista tömb belterjes könyvtárpolitikájából kilépni. (Ezzel kapcsolatosan igen tanulságos lehet a közelmúltban a Könyvtári Figyelő tematikus számaként megjelent 2010. 4. lapszámának tanulmányozása, amelyben az e ciklus meghatározó részében a szakmai, módszertani központként működő intézet, a Könyvtártudományi és Módszertani Központ és egyben a magyar könyvtárügy meghatározó személyiségei vallanak, írnak pályára kerülésükről és a szakma iránti érdeklődésük megmaradásának motivációiról.) Ám minden nagyszerű emberségük, műveltségük, szaktudásuk, szemléletük sem menthette meg ezt a remek generációt az idő múlásától: sokan közülük már az égi katalógus-mezőkön tűnődnek a mai magyar és nemzetközi könyvtárügy kérdésein, ítélik meg tanítványaik jobb, rosszabb szakmai, tudományos tevékenységét. Nagy vesztesége és nagy hibája a magyar könyvtárügynek, hogy az elmúlt évtizedek során túl sokan távoztak közülük anélkül, hogy életútjukat, életművüket, el nem mondott, le nem írt gondolataikat bárki is lejegyezte volna, bárki által és bármilyen közvetítő eszköz segítségével megmentette volna. E kiváló generáció másik csoportja még itt van közöttünk, ismereteik, tudásuk, tapasztalataik még megmenthetők lennének, ám az erre vonatkozó akarat, kezdeményezés és támogatás – úgy tűnik – ma még hiányzik. (Sajnálatos, hogy a könyvtáros szakma éppen a saját szakterülete megörökítését, archiválását hanyagolja el, miközben igen sokat tesz az egyéb szakmák és diszciplínák eredményeinek megőrzéséért és feltárásért.) Ugyanakkor örvendetes, hogy az utóbbi években, évtizedekben mintha megsza- porodni látszana a neves könyvtáros személyi-

ségek köszöntésére, laudációjára összeállított, úgynevezett Festschrift kötetek kiadása. (A teljesség igénye nélkül: *Fülöp Géza emlékkönyv* (1999); *Szentmihályi-emlékkötet* (2000); *Emlékkötet Szabó Sándor 70. születésnapjára* (2005); *Kovács Máté* (2005); *Könyvtár és társadalom vonzásában: köszöntőkönyv Tóth Gyula hetvenedik születésnapjára* (2008). Csak elismeréssel lehet szólni arról a kezdeményezésről is, hogy az OPKM gondozásában előkészületben van a közelmúltban elhunyt *Horvát Tibor* emlékkötet megjelenése, amely az intézmény szervezésében ez év tavaszán tartott emlékkonferencia előadásai alapján állítanak össze és adnak ki.) Jólehet ezek a kötetek nem csökkenhetik az előzőkben leírt hiányérzetet, hiszen többnyire nem a jeles személyiség életművét dolgozzák fel, örökítik meg, hanem – Festschrift műfajuknak megfelelően – inkább azt mutatják fel, mire vitték a tanítványok, miben és mennyiben váltak mesterükhöz méltóvá. Megjelenésüket mégis üdvözlendőnek és folytatandónak tartjuk, hiszen alkalmat adnak arra, hogy a szakmai folyóiratok terjedelmi korlátjai, továbbá a magyar könyvkiadás közismert akadályai miatt az egyébként nyilvánosságra nem kerülő, nagyobb lélegzetű, mélyebb fejtegetéseket igénylő témák, írások, dolgozatok is publikálásra kerülhessenek. Ebbe a sorba illeszkedik az *Agárdi Péter professzor úr* köszöntésére összeállított és kiadott tanulmánykötet is, ugyanakkor azoktól mégis eltérő. Az előzőkben felsorolt kötetek által megtisztelt személyek ugyanis életük nagyobb részét közvetlenül a könyvtártudomány és a könyvtáros szakma, a magyar könyvtárügy szolgálatában töltötték. Agárdi Péter életében is meghatározó volt ugyan a könyvek, a könyvkiadás közegeiben való lét, hiszen egyetemi indíttatásán túl életpályája korábbi szakaszaiban – az MTA Irodalomtudományi Intézetében irodalomtörténészként, majd az MSZMP Központi Bizottságának Tudományos, Közoktatási és Kulturális Osztályának munkatársaként, később alosztályvezetőjeként, továbbá rádiósként – bizonyára sokat foglalkozott az irodalmi élet, az olvasáskultúra, továbbá a könyv- és folyóiratkiadás, valamint a

magyar könyvtárak és a tudományos élet kérdéseivel, ám a könyvtártudományhoz közvetlenül kötődő tevékenysége nem tekint vissza az előzőkhöz hasonlóan hosszú ciklusra. Hiszen még egy évtizede sincs, hogy nevéhez, iskolateremtő tevékenységéhez kötődően a Pécsi Tudományegyetemen létrejött az informatikus könyvtáros képzés. Agárdi tanár úr korábban főként az irodalomtudomány, a kultúraelmélet és kultúrákövetítés, továbbá a média kérdéseivel foglalkozott. Ezek alapján természetesnek tűnt, hogy a tiszteletére összeállított tanulmánykötet tematikáját is ezek a témák határozzák meg. Mind a négy témakör önmagában is sokszínű, sokféle, gazdag tárházát jelenti a kutatásnak. A több mint háromszáz oldal terjedelemben megjelent tanulmánykötetben tizenkilenc szerző, tizenkilenc tanulmánya és egyéb műfajú írása jelent meg, amelyek közül könyvtári témát dolgoz fel hét írás, kultúratudományi tematikával szerepel nyolc további, három tanulmány pedig az irodalom- és nyelvtudomány köréből merít. A közreadott tanulmányok és így a kötet különleges értékét az adja, hogy valamennyi írás, valamennyi feldolgozott téma eredeti, és első közlésben e tiszteletkötetben jelent meg. Az elkészült tanulmányokat, esszéket vezeti be Agárdi Péter jelenlegi munkahelye, a PTE Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar dékánjának, *Koltai Dénes*nek az ünnepelt személyéről készített laudációja. A szerzők többsége Agárdi professzor úr közvetlen munkahelyi környezetéből, a PTE FEEK Könyvtártudományi, valamint a Kultúratudományi Intézetének munkatársaiból verbuválódott, ám mellettük megjelennek az irodalomtudomány neves képviselői is. A recenzió olvasója számára talán úgy tűnhet, hogy a kötet meglehetősen eklektikus tartalmat hordoz. Pedig a feldolgozott témák egyáltalán nem állnak távol egymástól; közös érintkezési pontjukat a kultúra, a kultúrákövetítés, valamint a kulturális értékek, hagyományok, továbbá az új kulturális jelenségek adják. Külön érdekessége és érdeme a kötetnek, hogy a kulturális jelenségeket olyan tágra közelíti meg, amelyben ugyanúgy helye van a művelődéstörténeti, a könyvtártörténeti, a

művelődéstudományi, a művészeti témák tárgyalásának, mint a média-jelenségek vagy éppen az információs, digitális kultúra és műveltség kérdéseiről szóló írásoknak.

Nyilvánvaló, hogy egy könyvtártudományi szakfolyóirat olvasói számára készített recenzióban elsősorban a könyvtártudományi, könyvtártani tematikák részletes ismertetésével foglalkozunk. E tanulmányok szerzői a Könyvtártudományi Intézet oktatóinak köréből, valamint a képzésben és a gyakorlatok vezetésében partnernek számító, a 2010 őszén létrejött Tudásközpontba integrálódott egyetemi könyvtárból kerültek ki. A feldolgozott témák sokfélesége a könyvtártudomány, továbbá a könyvtáros szakma sokszínűségét, idő- és térbeli széles vertikumát tükrözi. A kötetben egyaránt megtalálhatók a történeti témák, az olvasás népszerűsítésének virtuális színterei vagy a XXI. század kulcskompetenciái közé sorolt és a pécsi informatikus könyvtáros képzés fókuszában álló információs műveltség kérdésköre, továbbá a mind építészeti, mind pedig könyvtárszakmai szempontból új, talán hazánkban is mintaértékűvé váló modellnek, a Tudásközpont projektjének bemutatása, valamint a mindössze hét éves múltra visszatekintő pécsi informatikus könyvtáros képzés eredményeinek summázása.

Két tanulmány foglalkozik a könyv- és könyvtártörténet témakörével, mindkettő eddig feltáratlan és feldolgozatlan volt, ennek megfelelően ezek a tanulmányok primer források felhasználásával készültek. Az kötetben szereplő tanulmányok sorrendjében az első történeti témát taglaló dolgozat *Kereszturi József*nek, a Pécsi Városi Könyvtár nyugalmazott igazgatójának, címzetes könyvtárigazgatójának *Az egyetemi könyvtárak az ötvenes években* címmel megjelent munkája. A cím egy kissé félrevezető lett, mert valójában az írás jellemzően egyetlen egyetemi könyvtár ötvenes évekbeli helyzetével foglalkozik: Magyarország legrégebb óta folyamatosan működő, az alapításának 450. évfordulóját éppen napjainkban ünneplő ELTE Egyetemi Könyvtárral. A feldolgozott téma azért is különös figyelmet igényel, mert az intézmény történetéről szóló

munkák e ciklusa meglehetősen sekélyes, gyakran politikai felhanggal készült. Mindazonáltal az Egyetemi Könyvtár életében meghatározó évek tárgyalásáról van szó: amikor az intézmény vezetését a ma még e szempontból meglehetősen ismeretlen, ugyanakkor az Egyetemi Könyvtár életében feltétlenül emblematikus személyiség, a filozófus *Mátrai László* látta el. Ezek azok az évek, amikor az országos szempontból feltétlenül meghatározó könyvtárba sorra érkeznek, „deportálva” a politika számára nem kívánatos elemek, mint például *Bibó István*, a politológus, a későbbi Nagy Imre kormány államminisztere, *Borzsák István*, a klasszika-filológus, ókortudós, *Szentmihályi János*, a később neves bibliográfussá vált tudós és még sokan mások. Mindemellett az is közismert, hogy ezekben az években az Egyetemi Könyvtárban komoly, mind hazai, mind pedig nemzetközi vonatkozásban is elismert könyvtári szaktekintélyek dolgoztak. Munkájukkal jelentősen hozzájárultak a formai és tartalmi feltárás országos megújulásához, az egységesítés gondolatának megvalósításához: *Domanovszky Ákos*, *Pajkossy György*, *Orosz Gábor*, *Pajkossy Györgyné*, *Vértesy Miklós*, *Mezey László*, *Gerézy Rabán*, *Tóth András*, hogy csak a legismertebb neveket említsük. Kereszturi József eredeti forrásokot is bőségesen közlő írásának fókuszában a száz éve született Bibó István, a könyvtáros áll, akiről közismert a politikai okokból könyvtárakba történő száműzése, ám jellemének és életpályájának megrajzolásából ez a momentum eddig teljes egészében hiányzott. A tanulmány nem csupán a könyvtár ötvenes évekbeli sajátos történetének, hanem a személyi kultusz könyvtári hatásainak, lenyomatának, a mindennapok cselekvéseibe és történéseibe való beépülésének képét, közhangulatát is jól tükrözi. A másik történeti feldolgozás is a perszonalitás felől közelít a magyar állami könyvtárügy hőskorának és aranykorának tartott Monarchia, pontosabban szólva a századforduló éveinek bemutatásához. Témáját tekintve szintén hiánypótló, a feldolgozás módszerében is hasonló a Kereszturi-féle munkához: szinte kizárólag elsődleges, levéltári forrásokon alapul a kutatás

és a közlemény. *Sipos Anna Magdolna* a PTE FEEK Könyvtártudományi Intézetének docense „... hogy eljuthasson a művelődés legelső eszköze, a jó könyv minden magyarhoz, aki olvasni tud és olvasni szeretne” címmel mutatja be *Wlassics Gyula* szerepét a századforduló magyar könyvtárügyében. Koherens közgyűjteményi, könyvtárpolitikai elképzelésekkel, tevékenységekkel, benne a kormányzat tervszerű elgondolásaival és tevékenységével hazánkban először a XIX. század utolsó évtizedében, *Wlassics Gyula* minisztersége alatt találkozunk. Ő volt az, aki felkarolva a Dunántúli Közművelődési Egyesület részéről 1892-ben indult kezdeményezést – ami több más akkor már működő tudományos és szakmai szervezet közreműködésével az Országos Múzeum és Könyvtárbizottság létrejöttéhez vezetett – 1897-ben életre hívta a Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsát, valamint annak végrehajtó szervezetét, a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségét, továbbá a Múzeumok és Könyvtárak Országos Szövetségét. A *Wlassics* által támogatott szakmai és részben hatósági jogkörrel is felruházott szervezetek feladata és tevékenysége a könyvtárügy csaknem valamennyi legfontosabb elemére kitért, úgymint a könyvtárak létesítése, a rendszeres állománygyarapítás kérdései, a könyvtárak kooperációja, továbbá a könyvtárosok képzése. Mindezek alapján a szerző azt bizonyítja, hogy e szervezetek létrehozásával, valamint feladataik meghatározásával Magyarországon *Wlassics Gyula* vetette meg az állami könyvtárpolitika alapjait. A tanulmány bemutatja *Wlassics Gyula* szakmailag igen jól megalapozott, kialakult könyvtárpolitikai képét, amelynek érvényesítése érdekében csaknem negyedszázadon át operatív módon is részt vett a könyvtárügy alakításában és fejlesztésében. Am ennek ellenére *Wlassics*nak a könyvtárpolitika megteremtésében és a magyar könyvtárügy irányításában, felügyeletében, szakmai koordinációjában szerzett, máig el nem évülő érdemeiről a könyvtáros szakma nem sokat tud. E téren végzett munkájáról alig tesznek említést – ha igen, akkor is pontatlanul – az életművét, továbbá az

életrajzát feldolgozó kiadványok, és hasonlóan viszonyul személyéhez a magyar könyvtártörténeti összefoglaló munka is. Az írás Wlassics életének, tevékenységének azzal a nyolc éves szakaszával foglalkozik, amikor a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium vezetőjeként (1895-1903) elsődleges felelősséggel tartozott a közgyűjtemények ügyéért, de – a terjedelmi korlátok miatt – nem tér ki arra a ciklusra, amikor Wlassics a Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsának, továbbá a Múzeumok és Könyvtárak Országos Szövetségének elnöki feladatait (1903-1921) látta el.

A könyvtártudományt, a könyvtáros szakmát közvetlenül érintő írások másik része már a XXI. század könyvtárügye számára meghatározó kihívást jelentő információs társadalom és a könyvtárak témakörével foglalkozik. Két írás ezek közül az információs műveltség kérdéseit boncolgatja, és nem véletlenül. A PTE FEEK Könyvtártudományi Intézete kutatási és képzési portfóliójának meghatározó elemeit jelenti a kulcskompetenciák közé sorolt információs műveltség (Information Literacy, Informationskompetenz) állapotának felmérésével, megalapozásával és fejlesztésével kapcsolatos ismeretek elsajátítására, módszertani felkészítésére vonatkozó képzési programok, modulok. *Egervári Dóra*, a PTE FEEK Könyvtártudományi Intézet tanársegédjének írása az információs műveltség fejlesztésének igen elhanyagolt területéről, az információs műveltségi szint felmérésének vizsgálati módszereiről, illetve a PTE FEEK Könyvtártudományi Intézete gondozásában az elmúlt években végzett empirikus kutatások eredményeiről értekezik *Információs kompetenciáink – avagy hogyan szerzik, értékelik és használják az információkat a Pécsi Tudományegyetem hallgatói* címmel. A PTE három karán több száz diák körében végzett felmérés eredményei azt mutatják, hogy az egyetemi hallgatóság körében igen kedveltek az IKT eszközök, az internet. Ugyanakkor az is bebizonyosodott, hogy a hallgatónak csupán kis százaléka rendelkezik megfelelő információs műveltséggel: internet-használati, keresési

rutinjaikat leginkább a felületes és felszínes kifejezésekkel lehet jellemezni. Az általános webes keresőket többségük ismeri, ám az azokban rejlő lehetőségeket már csupán igen kevesen. Mindemellert alig vannak ismereteik az információk szelektálásáról, értékeléséről, elemzéséről, továbbhasznosításáról. A legmagasabb iskolai végzettség megszerzése felé tartó tanulói csoportokban végzett felmérések megdöbbentő járatlanságokat mutatnak. A hiányosságok felszámolására, a problémák enyhítésére a szerző – saját tapasztalatai alapján – megoldási javaslatot is tesz: az információs műveltség megalapozására és fejlesztésére a köz- és felsőoktatásban feltétlenül bevezetendőnek tartja – az angol, az amerikai és a német módszerek, modellek mintájára – az e képességek elsajátítására vonatkozó ismereteket átadó stúdiumok kötelező érvényű tanítását. A megjelent kötet másik, az információs műveltség témakörében keletkezett írása *Varga Katalinnak*, a PTE FEEK Könyvtártudományi Intézete docensének, az OPKM igazgatójának tollából ered. Témaválasztását befolyásolta, hogy az OPKM egyféle gesztorságot vállalt magára az információs műveltség fejlesztésére vonatkozó diskurzusok bonyolításában, illetve mint az iskolai könyvtárak koordinációs, módszertani központja, meghatározó szerepe van e kompetencia fejlesztésében, továbbá személy szerint is elkötelezett e kérdéskör mellett. *Az információs műveltség mint szemléletmód* címmel megjelent írás a könyvtáraknak az e téren vállalható, a szemléletformálásban betöltött, betölthető szerepéről osztja meg a szerző az olvasóval gondolatait. Az inkább esszé jellegű írás sorra veszi azokat a kihívásokat, amelyek világszerte az információs műveltség megszerzését kényserítő erővel motiválják, továbbá bemutatja azokat a nemzetközi szervezetek által megfogalmazott irányelveket, indított programokat, amelyek mind ebbe az irányba hatnak. Rámutat arra, hogy jóllehet az információkeresésre vonatkozó ismeretek elsajátítására mára már viszonylag jól kidolgozott oktatási programokkal találkozhatunk, ám az információs műveltség többi komponensére – úgymint az információs szükséglet

felismerése, a szelekció, az értékelés, a felhasználás – az oktatás nem fókuszál a szükséges mértékben. Vagyis azt a folyamatot, amelyben az információs műveltség kialakul, összetett folyamatként értelmezi, amelynek komplexitása és haszna csak valamennyi komponens együttes alkalmazásával érvényesülhet. Véleménye szerint ennek szemlélete ma még hiányzik az oktatás szereplőiből. Az információs műveltség valamennyi összetevőjének érvényesüléséhez vezető szemléletváltozás meghonosodásában nélkülözhetetlenek és meghatározónak tartja a könyvtárak, a könyvtárosok szerepét, hiszen az informatikus könyvtáros szakma képviselői professzionális információkezelőként is definiálhatók. Az írás fontos és szakmai szempontból igen értékes részét képezi, hogy a szerző táblázatos formában szerkesztve teszi közzé, mintegy összehasonlítja az IFLA képzési szintektől független, az egész életen át tartó tanulásra vonatkozó, valamint az AASL által a közoktatás számára kidolgozott, továbbá az ADBS által összeállított és a könyvtárosokra is alkalmazott CERTIDOC indikátorokat.

A direkt könyvtári témát feldolgozó tanulmányok közül a következő már egy kissé tágabb világba viszi az olvasókat. A tágítás egyrészt jelenti magát a könyves világot, másrészt pedig a valóságból a virtualitásba vezet. A *Tóth Máté*, a PTE FEEK Könyvtártudományi Intézetének adjunktusa és a Könyvtári Intézet munkatársa által közreadott *Virtuális irodalmi találkozások – norvég-magyar összehasonlításban* – című tanulmány a szerző által már többször is felvetett témát boncolgat, ám a jelenlegi feldolgozás az összehasonlító kutatás eszközeivel mutatja be azokat az azonosságokat és különbségeket, amelyek a hasonló profilú virtuális közösségi könyves oldalak használóira jellemzőek. A magánkezdeményezésként és mindkét országban a könyvtáraktól függetlenül létrejött norvég Bokelskere.no és a magyar Moly.hu közösségi oldalak empirikus, komparatív, kérdőíves vizsgálatát végezték el közös kutatás keretében. A szerző bemutatja a szakirodalmi előzményeket, leírja a kutatás módszereit, valamint részletes,

több helyen táblázatba is szerkesztett adatokat, elemzéseket közöl a tapasztalatokról. A kutatás során számos, a téma iránt érdeklődők számára érdekes kérdés megválaszolására sor kerül. Mint például arra, hogy kik használják a vizsgált oldalakat. Az azonos oldalakat használókra jellemző-e, hogy az azonos érdeklődésűekkel, a hasonló ízlésvilággal rendelkezőkkel kommunikálnak, keresnek kapcsolatokat, vagy a virtuális közösség tagjai inkább az újdonságokra nyitottak-e? Hogyan és mire, milyen motivációk mentén használják az oldalakat és még számos más izgalmas kérdés. E recenzió keretében nyilvánvalóan nem áll módunkban a kutatás eredményeinek, a kérdésekre adott válaszoknak részletes taglalása. Legyen elég itt annak végső summája: a sok nagymértékű azonosság mellett bőségesen vannak finomabb különbségek is.

Tematikai szempontból mást mutat be *Fischerné Dárdai Ágnes*nek, a PTE Központi Könyvtára főigazgatójának az írása. A dolgozat időszerűségét egy olyan, 2010-ben Pécsen megvalósuló sajátos könyvtári projekt és építészeti beruházás adja, amely Magyarországon először próbálkozik három különböző funkciójú és négy eltérő típusú könyvtár – a PTE Egyetemi Központi Könyvtár, a PTE Benedek Ferenc Jogtudományi és Közgazdaságtudományi Kari Szakkönyvtára, a Csorba Győző Városi Könyvtár, valamint a Baranya Megyei Könyvtár – szakmai integrációjával, valamint azoknak egy épületben történő működtetésével. Az Európa Kulturális Fővárosa 2010 projekt keretében mintegy ötmilliárd forintos beruházással megvalósuló, közel tizenháromezer négyzetméter magában foglaló épület a könyvtárosok számára mind beruházási, mind pedig építészeti, funkcionális szempontból is igen sok tanulsággal szolgál, ám ami ennél is fontosabb: milyen feladatokat kell megoldani egy ilyen nagy volumenű, multifunkciós könyvtári együttes integrációja során. A szerző kitér az integráció különböző szintjeinek és elemeinek ismertetésére, úgymint a szolgáltatások, a gyűjtemények, a tárolás, raktározás, a feldolgozás, a katalógusok, valamint a szerzeményezés, továbbá a honlapok integrációjának kérdéseire,

megoldandó problémáira. Mindezek mellett a gyakorló könyvtárosok számára igen sok tapasztalatszerzésre lehetőséget nyújtó beszámoló részletesen ír a projekt állomásairól, a fontosabb mérföldkövekről, valamint az integráció operatív megvalósítását végző Könyvtárszakmai Irányító Testület munkájáról. Napjainkban, amikor többnyire nem szakmai megfontolások, hanem kizárólag gazdasági érvek alapján gyakorta a teljesen eltérő és néha azonos profilú a kulturális szolgáltatók és intézmények összevonása, integrálása kordivat és kényszer, igen tanulságos lehet valamennyi könyvtáros számára az integráció szakmai kérdéseit testközelből is ismerő kolléga tapasztalatainak elolvasása.

Az Agárdi Péter 65. születésnapja alkalmából készült és közreadott kötet többi tanulmánya nem a praxis oldaláról közelít a könyvtárossághoz, ám feltétlenül hozzájárul ahhoz, hogy a kulturális szféra egyéb témáira is kitekintésünk

lehesse. Hiszen, az egyik szerző szavait citálva: „*A könyvtáros szakma alapvető követelménye a szakmai tudás mellett az átlagnál nagyobb általános műveltség. Nincs kiábrándítóbb egy műveletlen könyvtárosnál!*” (p. 287.) És van-e, aki azt állítaná, hogy a könyvtáros általános műveltségéhez ne tartozna hozzá például az anyanyelvi készségfejlesztés, a kritikai gondolkodás kérdése, az irodalmi élet megismerése, a kulturális egyesületek tevékenysége, az új kultúraértelmezések komplexitásának vagy éppen az új kulturális modellek, kezdeményezések (performance és happening) bemutatásának, elemzésének megértése. A kötet többi tanulmánya ezekkel a kérdésekkel foglalkozik, és azok számára, akik a szűk szakmai kérdéseken túl szeretnének tekinteni, feltétlenül hasznos és élvezetes olvasmányok lesznek ezek is.

Sipos Anna Magdolna

Érdekes cikk jelent meg az Origón (<http://origo.hu/tartalom/20110704-velemeny-szerzo-jogi-problema-akadalyozzak-a-digitalis-konyvtarakat.html>) Google kontra EU: harc a digitális könyvtárakért címmel, majd így folytatódik: „Jogi nehézségek akadályozzák az uniós és állami digitális könyvtárak feltöltését, miközben a Google is beelőz. Mire kínál megoldást egy új uniós irányelv-tervezet?” – kérdezi a cikkíró, aki először adatolja a Google Booksban, az Europeanában és az OSZK Magyar Elektronikus Könyvtárában (MEK-ben) található digitális művek számát, majd felteszi a kérdést, miként lehetséges ekkora eltérés a különböző digitalizálási projektek állásában. „A kérdésre a választ a szerzői jog adja meg. A Google ugyanis – egy jó ideig legalábbis – egyszerűen nem foglalkozott azokkal a szerzői jogi akadályokkal, amelyeket az állami, uniós finanszírozású projektek kénytelenek betartani.” A jogalkotás jelenleg nem tudja követni a digitális világ technikai változásait, és ezért rendezetlen a művek engedély nélküli, de jogszerű felhasználása. A digitalizált anyagok online elérését az is akadályozza, hogy sok az árva mű, tehát nehéz vagy egyenesen lehetetlen a szerző engedélyének beszerzése. Az uniós irányelv-tervezet arra a logikára épül, hogy szabaddá tenné az árva művek felhasználását a kulturális örökség megőrzése céljából. Természetesen ennek előfeltétele a szerző gondos keresése, ami a könyvtárak számára (pénz, idő, ember) továbbra is nehéz feladatot jelent.

A tervezet csak az árva művekre vonatkozna, a többi mű digitalizálására továbbra is érvényes szabály, hogy meg kell szerezni a szerző hozzájárulását. A közlemény befejező mondata: „Így még mindig távol leszünk a mindent tartalmazó digitális könyvtár álmától, amely könnyen lehet, hogy a jogi és finanszírozási nehézségek miatt csak az elsüllyedt alkotások tárháza lesz.” (KK)